

מראי מקומות - בבא מציעא ע"ד

עכשיו הי' מהני בכליו של מקנה, וכן להיפוך).

(ג) **לקבולי עלי' מי שפרע - ק"ק**, הא לכאור' לא מצינו קללת מי שפרע אלא במי שנתן (או קיבל) מעות, ושוב חזר מהמקח. ופי' הסמ"ע (חו"מ ר"א, ב'), דכמו דאמרי' במי שנתן המעות ולא גמר הקנין דאם חוזר שיש לו מי שפרע, "הכא נמי האי רושם התחלת הקנין הוא, ולא נגמר עדיין קנינו לגמרי, משו"ה אין עליו אלא קללת מי שפרע".

(ד) **ובאתרי דנהינו למקני ממש קנו - לכאור' יש לעי'**, למה לא חיישינן הכא שיאמר המוכר נשרפו חיטיך בעליי', וכמו דחיישינן בקנין כסף, ולימא דאינו קונה אלא למי שפרע. וכ' הסמ"ע (חו"מ קצ"ח, ז', ור"א, ד') דדומה לקנין סודר, דכמו דהתם לא חיישינן שם שיאמר נשרפו חיטיך, משום דכל זמן שלא קיבל המוכר דמי שיווי הפירות, מציל הוא הפירות, דלא ניחא לי' אח"כ ללכת עם הלוקח לדינא ודיינא לתבוע ממונו.

(ה) **אמר רב, מחוסר שתיים פוסק, שלש אינו פוסק - כ' החוות דעת** (קע"ה, א'), דמה דאמרי' דבשלש אינו פוסק, אי"ז משום דנחשב דבר שלא בא לעולם, דאינו כן, דאף דבר שמחוסר ג' מלאכות ועוד שפיר יכול להיות נחשב דבר שבא לעולם לענין קנין. אלא הביאור הוא דאותן שיש לו שמחוסרים שלש מלאכות, חשיבי כאין לו לענין פסיקה, דכיון דמחוסרים כ"כ הרי אינן דומין כלל לפירות כאלו בשוק, ולכן אסור לפסוק עליהם.

(ו) **ת"ר, אין פוסקים על הביצים של יוצר עד שיעשו, וכו' - הק' בשו"ת ריב"ש** (רע"ד), שמואל כמאן ס"ל, הרי לכאור' שי' שמואל הוא דכל מלאכות שביד אדם נחשב כיש לו, אבל לכאור' בין לר"מ ובין לר"י נראה דלא כן, אלא דאף דמלאכות אלו בידי אדם הם אין יכול לפסוק עליהם. ות"י ד"אפי' שמואל מודה דאין פוסקין על הביצים של יוצר עד

(א) **הני בי תלתא... זובן לחד מינייהו, זובן לכולהו - ע' בטור** (חו"מ קפ"ד, א') שהביא שדעת הרמ"ה הוא דאפי' אם אומר בהדיא דקונה רק בשביל א' מהם, לא קנה, והוי לכולם. אולם הביא מר' ישעי' דחולק ע"ז, וס"ל דאם אמר כן בהדיא, אז הוי רק לזה, דהרשות בידו לחזור, וכ' הטור דהכי מסתבר.

(ב) **האי סיטומתא קניא - כ' בשו"ת רמ"א** (סי' פ"ז, בתוך דבריו) דסיתומתא הוי קנין דרבנן. וכן נקט ה^נתיבות (ר"א, א'), וכ' דלא עדיף קנין סיטומתא, שהוא רק מנהג שנהגו הסוחרים, מכל קנין דרבנן, וכמו כל קנין דרבנן יש לו דין קנין דרבנן לענין קידושין וכדו', כן לענין קנין סיטומתא. אולם ע' בשו"ת חתם סופר (יו"ד שי"ד, ד"ה נמצא) שכ' דסיתומתא הוא קנין דאורייתא, דאיך מצינו שנמנו רבנן על ככה לתקן קנין סיטומתא, אלא היסוד של הקנין הוא ד"כל שהנהיגו הסוחרים הו"ל כאילו התנו, וכל תנאי שבממון קיים מה"ת". וכ' דאי"ז דומה לכל קנין דרבנן (כקו' ה^נתיבות), שהרי לא מחלו הסוחרים מרצונם על קנין זה, אלא אנוסים הם מתקנת חכמים, ומהני מדין הפקר ב"ד הפקר (וע"ע במערכת הקנינים להגר"ש שקופ, סי' י"א, ד"ה ולפי, שכ' דלפי האחרונים דסיתומתא מהני מן התורה, א"כ באמת קנינים דרבנן לא גרע מהם, וגם כל קנין דרבנן מהני לדאורייתא). [ומשמע מדבריו שם דכל הנידון אם קנין דרבנן מהני לדאורייתא הוא רק מצד חסרון בהתפין כלפי הקנין, אבל אם מה דרבנן הוא רק משום המעשה קנין מדרבנן, א"כ ודאי לא גרע מסיתומתא ומהני מדאורייתא.]
וע"ע בדבר אברהם (א', א', ג') שכ' דמה דסיתומתא מהני מדאורייתא, היינו משום חליפין, שהוא הבין דהיסוד של קנין חליפין הוא דתלוי במנהג העולם, דהיינו דהתורה קבע שיהי' במה שנוהג העולם לקנות יהי' קנין, ובשעת הנביא היו קונים ע"י חליפי נעל וכדו', וכל זמן וזמן הוא כמנהג התגרין. ומה דנח' רב ולוי לעיל באם חליפין בכליו של קונה או מקנה, כ' דנח' במה הי' המנהג הקדום, ולא הי' ראי' ברורה שהמנהג נשתנה (אבל אם הי' ברור דעכשיו הוי בכליו של מקנה, אז אפי' אם מקודם הי' בכליו של קונה,

אבל כשהזולו, מה חומרא שייך כאן, הרי הלוח להם סאה, ואין צריכים להחזיר לו אלא סאה, ומה חומרא הוא ליטול רק סאה. וכ' דבשלמא להחולקים על המחנה אפרים (רבית כ"ה) (דהיינו המהרשד"ם שהביא המחנ"א שם) דס"ל דהיכא דהזולו הסאה, צריך לשלם השויות שהי' הסאה שוה בשעת ההלואה, א"כ י"ל דהחמיר ר"ג על עצמו שלא לקבל טפי מסאה, אבל להמחנ"א ק'. והביא דרש"י על הרי"ף כ' דהחמיר על עצמו כשהוקרו, וא"כ אה"נ, רק בציור זה החמיר על עצמו, ובציור דהזולו עשה כעיקר הדין. וע' במהר"ם שי"ף שביאר דלעולם חשיב דמי חטיו כאילו הם בשער הזול. למשל, אם מעיקרא הי' סאה בב' סלעים, ובשעת הפרעון הי' הסאה בסלע, הי' נוטל כשער הזול, כאילו בראשונה הי' סאה בסלע. ואם מעיקרא הי' סאה בסלע ועכשיו הוי סאה בב' סלעים, הי' נוטל חצי סאה, כאילו לא הלוח לו אלא סלע [ולכא"ו משמע דס"ל כהמהרשד"ם הנ"ל].

(א) ר' אידי אסברה ניהלי, באתרא דתנא דידן, וכו' - ע' ברש"י מה שביאר כל הסוגיא. ובביאור יתר, כ' ה"ט"ז (יו"ד קס"ב, ו') "פי', שבאריס יש היתר ללוות מבעה"ב סאה בסאה, מטעם שאין כאן הלואה, אלא כאילו התנה שיטול בעה"ב הסאה הראשונה משדה שלו, וזה מועיל דוקא אם נעשה בתחלת ירידתו של אריס להקרקע, דנוכל לומר דאדעתא דהכי נחית, וקבל עליו כן. אבל אם כבר מוחזק בה, ומלוה לצרכו, הוה כאחר ואסור. משו"ה אם הוא במקום שנותן אריס זרע, וכל כמה שלא נתן הזרע יכול בעה"ב לסלקו אע"פ שירד כבר, כיון שאינו יכול לקיים מה שמוטל עליו, ע"כ יכול בעה"ב להלוות לו, והוה כאילו יורד לתוכה מחדש אחר ההלואה, אבל במקום שבעה"ב נתן הזרע, רק שזה האריס נתן חן שלו על קרקע זאת דוקא לעבדה, ע"כ הוא מוותר שלו שיתן הוא הזרע ולשנות ממנהג עיר, אז יש חילוק, אם הריצוי זה של האריס נעשה קודם שירד לתוכה, נמצא דאדעתא דהכי דוקא ירד לשם, ע"כ כל כמה דלא יהיב זרע בטלה ירידתו, ויכול ללוות מבעה"ב, והוה כאילו נחית השתא מחדש, אבל אם כבר ירד לתוכו סתם, כמו שאר איריסין, ואח"כ נתרצה לשנות

שיעשו, אע"פ שיש למוכר זה הפוסק עפר, דעילוי עפרא לאו כלום הוא, דלא מוכחא מילתא דלבעים מעייל לי, ולא דמי לסיד משראווי לשקעו, דהתם כבר הוסק הכבשן, והאבנים לפניו מוכנות לשקעם בתוכו". וכע"ז כ' התוס' הרא"ש בשם הריב"ן, ד"הואיל ואין לו אלא עפר, לא קרינן בי' יש לו, כמו בזבל בימות הגשמים הואיל ואינו נישוף, כמאן דלית לי' דמי".

(ז) בד"א בעפר לבן- פרש"י, שאינו מצוי. והק' הריטב"א, מ"מ כיון שיש לו עפר לבן, יפסוק עליו עד שלא נעשה ביצים. ותי' דכיון דדמיו יקרים, לא סמיך לוקח עד שיראנו ביצים, מימר אמר שמא ימכרנו ביצים בדמים יקרים.

(ח) אמימר יהיב זוזי מכי מעיילי עפרא, וכו' - הק' הריטב"א ישנים, למה הביא הרי"ף הא דאמימר, הא קיי"ל כרב באיסורי, וכאן הרי ודאי מחוסר שתים וטובא. וכ' די"ל דליכא איסור ריבית כאן כלל, וכגון דיצא השער, וכל הנדון הוא לענין מי שפרע (וכ"כ המהר"ם מכח קו' אחרות, ע"ש).

(ט) ההוא גברא דיהיב זוזי לנדוניא דבי חמוה, וכו' - ע' ברמב"ן שנתקשה בציור של הגמ'. במאי עסקי, אי לא אודועי שליח למוכר דשליח הוא, א"כ אמאי לא מקבל השליח מי שפרע עליו, ומהו קו' הגמ' בהמשך ותיפוק לי' דשליח הוא, ופי' רש"י למה מקבל מי שפרע, מה קו' היא זו, הרי המוכר מכר לו ולא לחמיו, ומה עסקו עם חמיו. ואם בקו' הגמ' נקט דהודיעו דשליח הוא, א"כ למה לא יתרץ ולוקמי' באמת דלא הודיעו, וא"כ לא יהי' צריך לאוקמי' בתגרים. ותי' דלעולם מיירי דלא הודיעו, אלא דידוע בעדים דשליח של חמיו הוא, וא"כ צריך המוכר להחזירם, כיון שלא עשה הלוקח שליחותו [ולכא"ו משמע דסבר הרמב"ן בקו' דאין השליח נאמן לומר דשליח הוא, ולכן שפיר יהי' צריך להיות מי שפרע אצלו אם הוא חוזר, וצ"ע בזה].

(י) שהי' ר"ג מלוה ... אלא שרצה להחמיר על עצמו - ע' בהערות להגרי"ש דהק' דאם מיירי כאן בהלואת סאה בסאה, א"כ בשלמא אם הוקרו, י"ל דהחמיר על עצמו ליטול כשער הזול אף בהלוה לזרע, דהיינו שהי' נוטל שיעור חטין כשויות שהי' הסאה בשעת הזול.

קיץ תשפ"ד

וליתן הוא הזרע, אז אינו יכול ללוות מבעל
הבית, כיון דאין בעה"ב יכול לסלק אותו
מאחר שירד סתם, רק שעכשיו הוא רוצה
להטיב עמו לוותר משלו, בזה דאין היתר
ללוות מבעה"ב".